

BOZÓ ANDREA

Az Open Art – avagy a rajtakapott művész

2008 októberében és novemberében egy nem szokványos rendezvény részesei lehettek a Nógrádi Történeti Múzeum látogatói. Az *Open Art Nyilvános Nemzetközi Szimpóziumon* résztvevő művészcsapat tizenegy tagja Magyarországról, Szlovákiából és Ausztriából érkezett, hogy a múzeum nagy kiállítótermében a nézők szeme elé tárja munkája mikéntjeit, azaz lehetővé tegye, hogy bárki figyelemmel követhesse azt a folyamatot, aminek során az adott 2x2 méteres fehér vászonfelület megtelik színekkel, vonalakkal, formákkal. Szervezők: Ars Longa Művészeti Egyesület Cered. Hozzá kell tenni, hogy a rendezvényt a helyszínen kiállítás követte, s az elkészült tizenegy vászon tovább vándorolt a losonci Nógrádi Múzeum és Galéria kiállítótermeibe, majd útját folytatja Magyarország és Ausztria egyéb helyszíneire.

A képzőművészet manapság is elsődlegesen a kiállításokon bemutatott kész munkák által jut el a nagyközönséghez. Magába az alkotói aktusba és a mű keletkezésének körülményeibe azonban ritkán nyílik alkalom belepillantani, netán figyelemmel kísérni az egész folyamatot. A kortárs képzőművészetben ismert ugyan az akciófestészet műfaja, amelynél a hangsúly magára az alkotás folyamatára helyeződik, az adott pillanatban történő cselekvés spontaneitását próbálja megragadni. Részben talán odarokoníthatjuk az említett módszerhez az *Open Art Nyilvános Nemzetközi Szimpózium* történéseit, amennyiben itt a szokványos szimpóziumokhoz képest rendhagyó módon nemcsak a kész műveket, hanem magát az alkotás folyamatát is kiállítás „tárgyává” tették. Képzeljünk el egy nagy múzeumi teret, mint egy nyilvános műtermet, amely a kívülálló előtt felfedi azt a folyamatot, ami egyébként rejtve, a művész meghitt magányában – otthon, műteremben, esetleg művésztelepeken – zajlik, s csak az eredmény kerül közszemlére. Itt viszont más volt a feladat, és egyáltalán nem lehetett könnyű: alkalmazkodni kellett az új környezethez, a nyilvánossághoz és egymáshoz is, s persze mindez az alkotói folyamatot is áthatotta – s ugye, ez esetben ott, a nagy nyitott műterem atmoszférájában a képekbe beleszőhette magát jelenlétével a néző is. Ki-ki a maga módján fogott a feladatnak: volt, aki előzetesen vázlatot rajzolva konkrét elképzeléssel indult neki, volt, aki viszont hagyta, hogy a pillanat érzései és intuíciói vezessék a kezét, feloldódva a színekben és az ecsetvonások lendületében. Az eredmény: tizenegy egymástól témában (ha van ilyen), stílusban, kifejezésmódban különböző alkotás.

Petra Richar (Ausztria) szellemszerűre festett csecsemője kísértetként tűnik elő a koromfekete háttéren – amely első pillantásra ijesztően hathat, annál is inkább, mivel a csecsemő az új élet, a kezdet jelképe. Bizonyára sokunknak felkavaró élményt jelent ez a kép, s talán éppen ez volt az alkotó szándéka is: a halálfélelemmel való szembesülés és szembesítés. Ezzel szemben **Kun Cecília** *Túlvilági csúcsa* a túlvilágtól kissé nem várt élénk színekben pompázik, ami ironikus színezetet ad a három nem

evilági alak találkozájának. Némelyik képen a valóság elemeivel találkozunk: **Kalocsai Enikő** nagy gonddal felvitt finom színfoltjaiból maga az égbolt nyílik ránk, mintegy ablakon keresztül. **Fürjesi Csaba** festményén különös módon állnak össze a legkülönfélébb elemek és művészi szándékok. A téma egzotikus: egymással gesztusokkal kommunikáló arab ruhás nők, kiragadva környezetükből, semleges élénkzöld háttér elé festve – hozzá a cím: *Az ünnepi fogás ötletei* – arra készítet minket, hogy mi magunk olvassuk bele a tartalmat a három elfátyolozott nőalak beszélgetésébe. **Palik Eszter** *Tájképe* képzeletbeli tájat idéz meg, ahol a táj elemei nem a szokott módon kapcsolódnak egymáshoz. **Szabó Ottó** (Szlovákia) *Égig érő fája* grafikus vonalakból épül fel, amelyek egymáshoz hasonló világokat hoznak létre a kép alsó és felső térében, a gyökérzet és a lombzat helyén, mert hát ugye – ahogyan fent, úgy lent. Az eget és a földet a fa törzse köti össze, amely felfelé (és lefelé) vezető útnak is értelmezhető. **Sánta László** *Félszemű patkányának története* is mese-, illetve mitikus elemekkel tarkított. Szimbolikus állatok, történelem mélyéből felbukkant lovasok idézik meg az irracionalitás világát, míg a bal térében a racionalitás szférájába tartozó technikai konstrukciókkal van kitöltve, mindez kiáltóan élénk színekkel. **Tóth József** (Szlovákia) *Dobozának* harmonikus színvilága ellenére is nyugtalanítóan hat a fájdalmasan hátrahajló alak és a széteső, önnön identitásukat elvesztő formák. **Harald Gmeiner** (Ausztria) festményén a formák már jócskán elmosódnak, majd **Renate Rosenbauernél** (Ausztria) teljesen felszívódnak az ecsetvonásokban. Ezzel szemben **Jozef Suchoža** (Szlovákia) képén a leegyszerűsített geometrikus forma uralja a teret, amelyet a fény és árnyék üzenetével színez át.

S hogy teljesebb legyen a kép, megkértük **Fürjesi Csabát**, a szimpózium egyik szervezőjét és festőművészkénti résztvevőjét, beszéljen a megvalósulás körülményeiről és a hozzá kapcsolódó személyes élményeiről.

Háttérbeszélgetés Fürjesi Csaba festőművésszel

– *Hogyan jött az ötlet az Open Art szimpózium megszervezéséhez?*

– Az ötlet nem új, már régebben kitaláltuk, illetve folyamatosan foglalkoztat, hogyan lehet újszerű tartalmakat bevinni a hagyományos művésztelepi munkába vagy a szimpóziumok rendezésébe. Bár eddig sem volt jellemző, hogy hagyományosak, netán unalmasak lennének a ceredi művésztelepeink, vagy más egyéb általunk szervezett akciók, kiállítások. Sok új elképzelés van még, amiket ki akarunk próbálni a jövőben.

– *Ezúttal milyen célokat akartatok megvalósítani, milyen tapasztalatokra kívántatok szert tenni?*

– Itt most elsősorban a hangsúly arra esett, hogyan lehet eredményes alkotói teret és légkört kialakítani ugyanazon a helyen, ami kollektív műteremként és kiállító térként is funkcionál; mindez időben egyben és egymás után. Meg kellett figyelni, hogyan működik az alkotás az előre meghirdetett kettőször-kettő méteres vásznan, illetve a múzeumi körülmények függvényében. Milyen további lehetőségek vannak még a jövőre nézve. És maguk az alkotók hogyan vélekednek az eseményről. És még sok-sok egyéb fontos dolog, amikre nem is gondolhattunk előtte.

– *Mit jelent egy művésznak művésztársakkal együtt dolgozni?*

– Ha visszatekintünk a művészet történetében, akkor rengeteg példát látunk arra, hogy a művészek – bármely korról és műfajról legyen is szó –, sokszor hoztak létre

spontán vagy tudatosan csoportokat, alkotóközösségeket hosszabb-rövidebb időre. Ezek a társulások később stílusirányzatok, iskolák elindítói vagy éppen művésztelepek alappillérei lettek. Szemléletbeli hasonlóság vezette a résztvevőket, és az a fajta szellemi tér kialakítása, amelyben nemcsak az alkotói közösségük, de maguk a tagok is kamatoztatni tudták saját karakterük jelentőségét. Művészi problémáikra olyan válaszokat és visszajelzéseket kaptak, amelyet csakis egy közösség felszabadító és inspiráló ereje adhat. Így fejlődött és teljesedett ki a szellemi dimenziójuk az együtt-lét során. A hagyatékukat, művészi munkásságukat most múzeumokban csodáljuk. De ez a folyamat nem állt le, és a közösségre való támaszkodás vagy tartozás ma is aktuális. Az már sajnos egyfajta társadalmi tünet, hogy visszatekintve hitelesebbnek lehet találni ilyen típusú eseményeket, mint együtt élve velük, felismerni őket. De ezt most hagyjuk. Ebből a szempontból az *Open Art 2008* egy időben és összetételben változó, alkalmi közösség volt, hiszen a két hónap alatt folyamatosan változtak a jelenlévő művészek, mindig más és más dolgozott éppen együtt. Ennek értelmében alakultak ki egymásra hatások, kapcsolatok, közös élmények.

– *Miért ezeket az embereket gondoltátok belevonni?*

– Az első évben a szomszédos országok azon művészeire gondoltunk, akikkel már több éve van kapcsolatunk. A meghívásokban döntő volt az is, hogy ki tudja vállalni az utazást és az alkotást a kollektív légkörben. Az egyedisége miatt nem mindenkire szabott rendezvény volt ez. Végig kellett többször gondolni a sok jelölt közül, kit lehet meghívni. Több kör is volt, de minden országban volt és van segítségünk, akik további alkotókat ajánlottak be. Így alakult ki a végleges névsor.

– *Létezik-e egy közös nyelv, amit ti, művészek használhattok egyfajta kommunikációképpen?*

– Természetesen. Itt most arra a vizuális nyelvre gondolok, ami csak a látványra hagyatkozik. Ha egy kép jó, akkor mindegy, hogy az alkotója milyen nyelven beszél, mely országból jött. Elismerést vált ki, megteremt a kellő hangulatot, és utána már könnyebb a verbális kommunikáció. Ezt már sokszor tapasztaltuk a lassan tizenöt éves művésztelepi ténykedésünk alatt. Megfigyelhető, hogy mindenki ilyen-olyan módon meg akar felelni, és megpróbálja a legjobbat nyújtani. Így volt ez most is.

– *Mi a különbség a műtermi és a nyilvánosan, kívülről látható alkotás között?*

– Az *Open Art* lényege pont ez, hogy nem a szokványos alkotási keretek között történnek az események. Hagyományos értelmében minden művész otthon, a műtermében készült alkotásokat küldi be egy-egy kiállításra. Ezt fordítottuk meg most. Az alkotó a helyszínen, a kiállító térben készítette el a művét s utána felakasztotta a falra, hogy ilyen egyszerűen fogalmazzak. És ezt még az is fűszerezte, hogy az érdeklődő járókelők, bábázkodók körülvehették a festmény születése közben is.

– *Mit adott mindez nektek, művészeknek, és mi az, amit ti adni szándékoztatok vele a közönségnek?*

– A legfontosabb, hogy megvalósult, és nem maradt meg csak az ötlet szintjén. Az alkotóknak ez az atipikus alkotói körülmény mindenképpen szellemi kalandot jelentett. Végig kellett gondolniuk, mit fognak alkotni, milyen eszközökkel, mennyi idő alatt, hogy jutnak el Salgótarjánba, és a múzeumba stb., és akár „B” verziót is fel kellett állítaniuk annak érdekében, hogy a megadott keretek között végezzenek. Ez egy strukturált tematika, ami mostanában eléggé ritka jelenség. A közönség szempontjából pedig az, hogy ez egy kulturális esemény, amelyben ők nemcsak a végeredmény – a záró kiállítás – szemlélői, hanem a teljes folyamatra ráláthatnak,

szabadon bejárhatnak – egy számukra addig rejtve maradt tevékenység megfigyelésére – szintén egy speciális élménnyé vagy akár társadalmi jelentőségűvé is válhatott, és azzá válhat a jövőben is.

– *Nógrádban mennyire van egy ilyen eseménynek visszhangja?*

– Az előbb már utaltam rá, hogy nagy dolognak tartom azt, ha valaminek a jelentőségét időben megérti a mecenatúra és a közönség. Itt nem elsősorban anyagi támogatásra gondolok – vagy a forrás hiányára való hivatkozásra, s e miatti tétlenségre. Sokkal inkább arra, hogy mik azok az egyéb lehetőségek, csatornák, szócsovek és folyamatok, amelyek felhívják a figyelmet erre vagy egy másik hasonló típusú rendezvényre. Ha ez az esemény tőlünk nyugatabbra, vagy a tengerentúlon történt volna, akkor annak a tálalása minden valószínűség szerint igen jelentős lenne. De ez most saját ötlet, saját szervezés és most ennek ki kell használni minden előnyét. A jövőben ezek kulcskérdések lesznek. Mert ha úgy vesszük, ez egy kvázi tükör, amit az alkotók megfestettek az itt tartózkodásuk alatt. A művekben benne van az alkotók benyomása a múzeumról, Salgótarján városról, az ideutazásról és az itt eltöltött napokról. Beleszűrődnek a hangulatok, az élmények, amellet, hogy minden művész a saját „stílusát” folytatta a festészetében. Ebből a szempontból a jövőben nagyobb visszhangot tartanék kívánatosnak, de ez persze a szervezőkön is múlik.

– *Hol mutattátok és mutatjátok még be a kiállítást?*

– A Salgótarjáni kiállítás után a Losonci Múzeum és Galéria következett, most pedig a zalaegerszegi Zsinagógában lehet látni a kollekción. Tervek és egyeztetések szerint lesz még szlovákiai helyszín is, és következik majd az ausztriai szereplés.

– *Mi lesz a folytatás?*

– Ami leginkább valószínű, hogy biennálé keretei közt menne tovább az eredeti ötlet. Ennek megvannak az okai. Nagyon sok függ attól is, hogy időben összeállnak-e a fizikai és az anyagi feltételek a jövőre nézve. Megtörténtek az első lépések az irányba, hogy a Visegrádi négyes országai legyenek azok, ahonnan a művészeket bevonnánk. Most a társrendezők szándéknyilatkozatai alapján lépünk majd tovább.

